

Vlaams
Parlement

ingediend op **836** (2015-2016) – Nr. 1
21 juni 2016 (2015-2016)

Voorstel van resolutie

van Jos De Meyer, Jelle Engelbosch, Francesco Vanderjeugd,
Sabine Vermeulen, Bart Dochy en Sofie Joosen

betreffende de schaalverandering en differentiatie
in de land- en tuinbouwsector

TOELICHTING

Onze land- en tuinbouwbedrijven worden geconfronteerd met fundamenteel veranderende omstandigheden onder impuls van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, de globalisering, internationale handelsakkoorden en de verschuiving van de wereldeconomie. Een aantal van hen hebben het moeilijk. Momenteel voelen enkele subsectoren, met voorop de melkveehouders, de varkenshouders en de fruittelers, ook zeer sterk de gevolgen van een acute politieke crisis, namelijk het Russische embargo.

Lagere winstmarges werden in het verleden traditioneel beantwoord met méér produceren. Vandaag is deze schaalvergroting niet meer het juiste antwoord voor elke land- of tuinbouwonderneming. De uitdaging is niet langer meer produceren, maar meer toegevoegde waarde realiseren zodat de boer of tuinder een leefbaar inkomen kan genereren uit zijn of haar bedrijf. Schaalvergroting kan nog, maar vooral schaalverandering en het vinden van een aangepast businessmodel is anno 2016 de opdracht.

Daarbij mag de boer geen oogkleppen dragen. Alle mogelijkheden kunnen in aanmerking komen om een levensvatbaar bedrijf uit te bouwen, dat bovendien beantwoordt aan de maatschappelijke uitdagingen waar onze land- en tuinbouw voor staan. Doorgedreven specialisatie, nieuwe businessmodellen met een financiële inbreng van de klant, vervennootschappelijking, zelfvermarkting, een bewuste volledige of gedeeltelijke overschakeling naar biolandbouw, zelf opgelegde strengere dierenwelzijnsnormen, andere voedermethodes, nieuwe teelten, combineren van landbouwactiviteiten met hoevetoerisme of zorgboerderijen enzovoort, er bestaat inmiddels een uitgebreid gamma waaruit de boer een pakket op maat moet samenstellen. Een pakket dat niet alleen zal variëren naargelang de subsector waarin de boer of tuinder actief is, maar ook afhankelijk kan zijn van zijn leeftijd en het gegeven dat de boer al dan niet een bestaand bedrijf kan overnemen.

Vlaanderen wordt bovendien gekenmerkt door een sterke familiale en lokale verankering van zijn land- en tuinbouwbedrijven. Een veel voorkomend misverstand is dat familiale ondernemingen doorgaans in één adem worden genoemd met kleinschalige ondernemingen. Bovendien is 'grootschaligheid' in Vlaanderen een relatief begrip, aangezien de gemiddelde landbouwonderneming een oppervlakte van 25 ha heeft. In een kleine regio met een hoge bevolkingsdichtheid, verstedelijkingsgraad én ruimtelijke versnippering, hoeft het niet te verwonderen dat het voorhanden zijnde landbouwareaal (dat in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen werd vastgelegd op 750.000 ha) mammoetondernemingen en monoculturen sowieso onmogelijk maakt. Het goede nieuws is dan weer dat onze regio over een enorme economische opportuniteit beschikt: producent en consument wonen op een boogscheut van elkaar. Dat opent perspectieven voor de uitbouw van de korte keten en een beleid dat de link tussen stad en platteland kan verzilveren. Tevens heeft Vlaanderen de troef te beschikken over een zeer uitgebreide voedingsindustrie, zelfs in die mate dat ze als sector zorgt voor de grootste tewerkstelling van ongeveer 150.000 mensen.

Meteen zal het duidelijk zijn waarom de Vlaamse landbouw gekenmerkt wordt door een hoge specialisatiegraad en een intensief karakter. Die kenmerken weerspiegelen zich in een aanzienlijke jaarlijkse eindproductiewaarde van meer dan 5 miljard euro. Vlaanderen is een belangrijke exporteur van land- en tuinbouwproducten. Het neemt meer dan 80% aandeel van de Belgische export in land- en tuinbouwproducten voor zijn rekening. Onze land- en tuinbouw is dus een belangrijke economische speler, die ondersteuning verdient om zich te wapenen tegen de vele economische en maatschappelijke uitdagingen waarmee hij wordt geconfronteerd.

In dit voorstel van resolutie wordt de focus gelegd op schaalverandering, nieuwe businessmodellen en het creëren van toegevoegde waarde. De indieners willen benadrukken dat de klassieke formule van schaalvergroting niet langer het standaardantwoord kan zijn om crisissen het hoofd te bieden. Maatwerk wordt het nieuwe credo.

De overheid kan de sector in deze transformatie op verschillende manieren ondersteunen en faciliteren:

- als partner via administratieve vereenvoudiging, rechtszekere en transparante wetgeving en tijdig regelgeving te voorzien voor nieuwe ontwikkelingen, zoals precisielandbouw;
- door onderzoek en innovatie te ondersteunen en kennis van onderzoeksinstellingen, universiteiten, praktijkcentra en bedrijven meer te valoriseren door betere doorstroming en samenwerking;
- door open-minded in te spelen op niches, nieuwe bedrijfs- en financieringsvormen (crowdfunding, microkredieten, win-winleningen enzovoort);
- door actief mee te werken aan een meerwaardestrategie waardoor de Vlaamse land- en tuinbouw zich kan onderscheiden op de wereldmarkt;
- door natuurlijke risico's waaraan de land- en tuinbouw inherent onderhevig is (noodweer, droogte, ziektes enzovoort) te helpen indekken;
- door oog te hebben voor de economische bijdrage die andere landbouwmethoden, in het bijzonder biologische landbouw, kan leveren aan de leefbaarheid van onze land- en tuinbouw. Het moet boeren vrij staan om een landbouwmethode te kiezen. De overheid stelt zich in die keuze neutraal op ten aanzien van landbouwmethoden (reguliere en biologische landbouw) en gaat kordaat voor evidencebased benaderingen in maatschappelijk gecontesteerde thema's als genetisch gemodificeerde organismen (ggo's);
- door rekening te houden met thema's waarvoor een groeiend maatschappelijk draagvlak ontstaat (dierenwelzijn, duurzaamheid, hoevertoerisme, zorgboerderijen enzovoort).

Daarnaast heeft de overheid een financiële verantwoordelijkheid ter uitvoering van haar eigen en Europees vastgelegd land- en tuinbouwbeleid, al zijn de middelen en mogelijkheden – eveneens juridisch vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en een aantal internationale handelsakkoorden – beperkt. De burger verwacht trouwens dat de schaarse middelen in de toekomst gericht worden ingevuld, zodat investeringen lonen en een maatschappelijke meerwaarde realiseren. Via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) beschikt Vlaanderen over een financieringsinstrument dat investeringen ondersteunt. Het VLIF werd in 2014 hervormd, maar moet regelmatig geëvalueerd worden om te zoeken naar permanente verbeteringen die een antwoord bieden op maatschappelijke verzuchtingen (milieu, verduurzaming, dierenwelzijn, bio enzovoort) en resterende knelpunten die verhinderen dat land- en tuinbouwondernemingen kunnen doorgroeien en meerwaarde creëren. Kleinschalige en vernieuwende projecten verdienen een eerlijke kans, want de beginnende kleine land- of tuinbouwer van vandaag, kan morgen zorgen voor een grote toegevoegde waarde. In dat verband is ook de openstelling van de kmo-portefeuille voor land- en tuinbouwbedrijven wenselijk, althans voor de financiering van innovatieve projecten die nog niet gedekt worden door tussenkomsten vanuit het VLIF of andere kanalen, zoals het Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO). Ook de voedingsketen heeft immers alle belang bij innovaties binnen de land- en tuinbouwsector. Door samen te werken kunnen echte valorisatieketens uitgebouwd worden. De Food Pilot van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) is een voorbeeld waarbij nieuwe producten kunnen ontwikkeld worden samen met landbouwers en kmo's.

In een land- en tuinbouw die leefbaar wil zijn en maatschappelijk een toegevoegde waarde leveren, zijn schaalverandering en differentiatie even noodzakelijk als

omvattend en complex. De moderne boer(in) is een manager die permanent moet zoeken naar het juiste businessmodel. Gelet op de taakverbreding en de ruime maatschappelijke impact van onze land- en tuinbouw bestrijkt het actieterrein veel meer dan de kleine 25.000 boeren die we in Vlaanderen nog hebben. Ook de ganse voedingssector, de loonwerkers, onze onderzoeksinstellingen en bij uitbreiding eigenlijk elke Vlaming ondervindt de invloed van een vooruitziend en onderbouwd landbouwbeleid. In dit voorstel van resolutie vragen we de Vlaamse Regering de juiste bakens uit te zetten om onze land- en tuinbouw economisch leefbaar, maar ook maatschappelijk relevant en als het even kan internationaal significant te houden.

Jos DE MEYER
Jelle ENGELBOSCH
Francesco VANDERJEUGD
Sabine VERMEULEN
Bart DOCHY
Sofie JOOSEN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- overwegende de interventies van de verschillende sprekers tijdens de hoorzittingen over schaalverandering in de Vlaamse land- en tuinbouwsector in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van 21 oktober 2015 en 20 januari en 24 februari 2016;
- gelet op:
  - 1° het rapport 'Schaalgrootte en schaalvergroting in de Vlaamse land- en tuinbouw' gepubliceerd in 2014 door het Departement Landbouw en Visserij;
  - 2° het rapport 'Economische impact van schaalvergroting in de Vlaamse melkveehouderij: resultaten op basis van het Landbouwmonitoringsnetwerk' gepubliceerd in 2015 door het Departement Landbouw en Visserij;
  - 3° het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019;
- overwegende dat:
  - 1° uit de studie 'Schaalgrootte en schaalvergroting in de Vlaamse land- en tuinbouw' blijkt dat schaalvergroting een zeer complex proces is met veel drijvende en remmende krachten;
  - 2° meerwaardecreatie een permanente uitdaging is, maar vergroten niet meer het unieke antwoord is voor elk land- of tuinbouwbedrijf om rendabel te zijn;
  - 3° Vlaanderen een belangrijke exporteur is van land- en tuinbouwproducten en de meeste landbouwsectoren concurreren op globaliserende markten;
  - 4° schaalverandering geen doel op zich is, maar een middel om de mix van productiefactoren te optimaliseren en duurzame meerwaarde te creëren;
  - 5° de prijzen van land- en tuinbouwproducten volatieler worden ten gevolge van de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, internationale handelsakkoorden, de verdergaande globalisering van de markten en een verschuiving van de wereldeconomie;
  - 6° productiemiddelen in de land- en tuinbouw vaak niet polyvalent inzetbaar zijn waardoor land- en tuinbouwers niet zomaar hun economische activiteit kunnen heroriënteren;
  - 7° een meerwaardestrategie kan worden toegepast op het niveau van het individueel bedrijf of de gehele Vlaamse landbouwsector; manieren om hier toe te komen zijn onder anderen schaalverandering, differentiatie, dierenwelzijnsnormen, het creëren van niches en biolandbouw;
  - 8° keuzevrijheid een intrinsieke eigenschap is van de ondernemer en dat elk bedrijf een businessmodel op maat moet kunnen realiseren; van de overheid wordt verwacht dat ze deze businessmodellen op een evenwaardige manier benadert;
  - 9° schaalverandering en differentiatie eveneens betrekking hebben op verbredingsactiviteiten (hoevetoerisme, zelfvermarkting), de ontwikkeling van de korte keten, maatschappelijk nuttige taken, zoals milieubeheer, landbouweducatie, zorg en ecosysteemdiensten;
  - 10° de rol van loonwerkers groeit bij schaalvergroting in het outsourcen van specifieke landbouwtaken;
  - 11° de land- en tuinbouwsector zelf kan zorgen voor een sterkere marktpositie door middel van samenwerking via ketenoverleg, producenten- en brancheorganisaties;
  - 12° de specifieke situatie van het sterk verstedelijkte en ruimtelijk versnipperde Vlaanderen eveneens een economische opportuniteit biedt voor het uitbouwen van de verbinding tussen stad en platteland op het vlak van land- en tuinbouw;

- vraagt de Vlaamse Regering:
- 1° de leefbaarheid en lokale verankering van bestaande en toekomstige land- en tuinbouwbedrijven te helpen verzekeren door te focussen op het creëren van businessmodellen op maat die toegevoegde waarde creëren, en hierbij oog te hebben voor de opportuniteiten van zowel reguliere als biologische landbouw;
  - 2° de sterktes en zwaktes van bestaande nichemarkten in kaart te brengen en te onderzoeken op welke manier de Vlaamse land- en tuinbouwsector zich als geheel kan onderscheiden op de wereldmarkt;
  - 3° de effectiviteit, de vooruitgang en de financiële uitvoering van de steun voor kleine land- en tuinbouwbedrijven die zich verder willen ontwikkelen op te volgen via een uitgebreide monitoring;
  - 4° de resultaten van de hervormingen van het VLIF te evalueren en te onderzoeken hoe kleinschalige en vernieuwende projecten met groeipotentieel beter aan bod kunnen komen;
  - 5° een grondige analyse te maken van de behoeften van de land- en tuinbouwsectoren met betrekking tot het publiceren van marktinformatie;
  - 6° de land- en tuinbouwsector blijvend aan te sporen tot samenwerking voor het uitbouwen van een sterkere positie door middel van ketenoverleg, producenten- en brancheorganisaties;
  - 7° landbouwkundig onderzoek, biotechnologische processen en innovatie alle kansen te geven, de toepassing ervan te beoordelen op wetenschappelijk gefundeerde gronden en de effecten ervan te monitoren op het vlak van volksgezondheid en milieu;
  - 8° na te gaan hoe de kennis van onderzoeksinstellingen, universiteiten, praktijkcentra en bedrijven meer gevaloriseerd kan worden door een betere samenwerking en partnerschappen;
  - 9° de land- en tuinbouwbedrijven te integreren in de nieuwe vereenvoudigde kmo-portefeuille in zover voor dezelfde doeleinden geen andere steunmogelijkheden bestaan en er financieringsafspraken binnen de betrokken departementen worden getroffen;
  - 10° de structuur en de economische kenmerken van de loonwerkerssector in Vlaanderen in kaart te brengen;
  - 11° na te gaan op welke manier alternatieve financieringsvormen (crowdfunding, win-winleningen, microkredieten enzovoort) door de overheidsdiensten op dezelfde manier kunnen beoordeeld worden als traditionele kredietlijnen en deze actief te promoten;
  - 12° een tool op maat te ontwikkelen die een duidelijk overzicht biedt van ondersteuningsinstrumenten waarvoor land- en tuinbouwers in aanmerking komen;
  - 13° een rendabel concept rond de verbinding tussen stad en plattenland op het vlak van land- en tuinbouw uit te werken;
  - 14° via het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM) te blijven zoeken naar nieuwe buitenlandse afzetmarkten en te waken over de kostenefficiëntie van de promotiecampagnes in binnen- en buitenland.

Jos DE MEYER
Jelle ENGELBOSCH
Francesco VANDERJEUGD
Sabine VERMEULEN
Bart DOCHY
Sofie JOOSEN